

**MADAGASIKARA
TATITRA MOMBA NY ZON' OLOMBELONA**

Madagasikara dia firenena demokratika ahitana antoko politika maro, sy mponina mahatratra 18 tapitriza eo ho eo. Ny Filoha Marc Ravalomanana, izay voafidy fanindroany tamin'ny taona 2006, sy ny antokony Tiako-I-Madagasikara (TIM), no nibahan-toerana teo amin'ny fiainana politika. Tamin'ny ankapobeny dia tontosa tao anatin'ny fahalalahana sy ny fahamarinana ireo fifidianana solombavam-bahoaka tamin'ny volana Septambra 2007 sy ny volana Aprily, na dia nanamarika aza ireo mpanara-maso teo an-toerana sy ny avy any ivelany fa tsy mbola nahitam-bokany ny fahafantarana fa nilàna fanavaozana maromaro teo amin'ny tontolon'ny fifidianana. Tamin'ny ankapobeny dia voafehin'ireo manam-pahefana sivily tam-pahombiazana ny mpitandro filaminana.

Ireto tanisaina manaraka ireto ny olana goavana nitranga teo amin'ny sehatry ny zon'olombelona: famonoana olona ivelan'ny ara-dalàna ; fanararaotam-pahefana atao'ny mpitandro filaminana ; hasarotry ny fiainana any am-ponja, izay niteraka fahafatesana ; fisamborana tsy misy porofo; fahelan'ny fitànana am-ponja mialoha ny fitsarana; sivana ; kolikoly any anivon'ny tompon'andraikitra sy fisian'ny tsimatinamanota; fanavakavahan'ny fiaraha-monina sy herisetra mihatra amin'ny vehivavy sy ny ankizy; fanondranana vehivavy sy ankizy an-tsokosoko ; ary fampiasana zaza tsy ampy taona, anisan'izany ny asa an-tery.

FANAJANA NY ZON' OLOMBELONA

Fizarana 1 Fanajana ny maha-olombelona, anisan'izany ny fahalalahana manoloana ny:

- a. Famonoana olona tsy misy porofo na tsy ara-dalàna

Tsy nisy ny famonoana olona noho ny antony politika nataon'ny Fitondrana na ny tompon'andraikitra ao aminy. Na izany aza, nisy polisy sy zandary tamin'ny faritra maro nanerana ny firenena nampiasa hery mahafaty tsy nahazoana alàlana nandritra ny fanenjehana sy fisamborana olon-dratsy.

Tamin'ny volana Septambra dia nisy olona nahiana ho olon-dratsy namoy ny ainy, ary nisy olon-tsotra voaratran'ny balan'ny polisy ihany koa nandritra ny fifampitifirana tao amin'ny tsena iray ao Antananarivo. Nisy tranga nitovy tamin'izany koa tao Ankasina ny volana Oktobra, nisy olona nahiana ho mpangalatra naratran'ny

bala raha nitsoaka ny polisy. Tamin'ny volana Jona 2007 dia nisy zandary tany Bekoby, akaikin'i Mahajanga, izay nitifitra ka nahafaty mpirahalahy voalaza fa nangalatra ny ombin'ny mpifanolo-bodirindrina taminy; tamin'io volana io ihany dia nisy zandary nanapaka tongotry ny olona nahiana iray hafa tamin'ny antsibe nandritra ny fifanenjehana sy fisamborana, ary nodimandry vokatry ny ratra nahazo azy io lehilahy io rehefa natao fanadihadiana sy niharan'ny vono nandritra ny iray andro. Tsy nisy fepetra noraisina momba ireo mpitandro filaminana tompon'antoka tamin'izany fandatsahana ain'olona izany.

Tsy nisy tatitra nilaza fa nisy mpanao fihetsiketsehana andalam-be namoy ny ainy noho ny fampiasan'ny polisy hery be loatra.

b. Fakana an-keriny

Tsy nisy tatitra momba ny fakana an-keriny noho ny antony politika.

c. Fampijaliana sy fandratrana na fanasaziana feno habibiana na manitsaka ny maha-olombelona

Voalazan'ny Lalàm-panorenana fa tsy azo atao ny manohintohina ny vatana sy fahasalaman'ny olombelona; na izany aza anefa, nisy gadra sasany izay nampiharan'ny mpitandro filaminana herisetra ara-batana, anisan'izany ny fanolanana.

Tamin'ny volana Septamba 2007, dia nisy tovolahy 17 taona tao Ilembry voampanga ho nangalatra omby, ary nalentiky ny zandary iray tao anaty rano ny lohany, araka ny nambaran'ny fikambanana tsy miankina iray any an-toerana S.O.S. aux Victimes du Non Droit. Voatana telo andro tany am-ponja ilay tovolahy ary nafahana rehefa nanaiky nandoa 400\$ (Ariary 800.000) tamin'ilay zandary. Tany amin'ny faran'ny taona dia mbola teo am-pandoavana ilay vola ny fianakaviany. Hatramin'ny fiafaran'ny taona dia tsy mbola nisy fivoarana ny raharaha mahakasika azy.

Tamin'ny volana Oktobra 2007 dia nisy tovolahy 15 taona tao Ambohimangakely any ivelan'Antananarivo, voasambotra rehefa voampanga ho nangalatra finday. Rehefa tonga tany am-ponja izy dia nasaina nanala akanjo, niharan'ny herisetra ara-batana, ary tsy nomena sakafo nandritra ny 48 ora. Rehefa torana izy dia nalefan'ny polisy tany amin'ny hôpitaly eo an-tanàna. Tamin'ny volana Novambra dia navotsotra noho ny tsy fahampian'ny porofo ilay tovolahy. Tsy nisy fivoarana ny raharaha mahakasika azy.

Fiainana any anatin'ny fonja sy toerana fitànanana olo-meloka

Mafy sady mety hitarika fahafatesana ny fiainana any am-ponja. Mbola niteraka olana goavana hatrany ny fihoaran'ny isan'ny indray voafonja noho ny fahosan'ny rafi-pitsarana; ny fampiasana matetika ny "détention preventive" (na fitanana am-ponja vonjimaika), na dia efa niezaka ny hampihena ny voafonja manaraka io rafitra io aza ny Ministeran' ny Fitsarana nandritra ny taona. Tamin'ny volana Desambra, ireo fonja miisa 82 manerana ny firenena dia nahitana voafonja niisa 16.555, izany hoe avo telo heny amin'ny isa namoronana azy, araka ny fanambaran'ny Ministeran'ny Fitsarana.

Ny tsy fahampian-tsakafo, izay nahakasika ny roa am-pahatelon'ny voafonja any amin'ny fonja sasany, no antom-pahafatesana mateti-pitranga indrindra. Hatramin'ny faran'ny taona dia tsy mbola nihatra tanteraka ny ezaka nataon'ny Ministeran'ny Fitsarana hampitombo ny sakafon'ny voafonja ho 750 gr isan'andro (matetika mangahazo maina, vary, na mangahazo lena). Nisy ny fianakaviana sy ny fikambanana tsy miankina niezaka nameno ny sakafo isan'andro ho an'ny voafonja sasany.

Nanambara ny Ministeran'ny Fitsarana fa nisy voafonja 48 namoy ny ainy tany am-ponja nandritra ny taona, izany hoe nihena kely ny isa raha ampitahaina amin'ny taona 2007, saingy nanambara ny fikambanana tsy miankina sasany fa mihoatra lavitra noho io isa io no tena isan'ireo namoy ny ainy.

Noho ny tsy fahampian-tsakafo, izay nifangaro tamin'ny tsy fahatomobanan'ny fahadiovana, dia nanjary mora voan'ny aretina sy ny areti-mifindra ireo voafonja. Noho ny fiharatsian'ny fotodrafirasan'ny fonja ihany koa -- toy ny tsy fahampian'ny fitaovana fanadiovana sy ny rano madio -- dia maro no voan'ny aretin-koditra, voakaikitry ny bibikely ary niharan'ny aretina maro hafa. Voafetra ny fahazoana fitsaboaana ara-pahasalamana, na dia nisy fikambanana tsy miankina aza nilaza fa nisy kely ihany sakantsakana tamin'ny fanatontosana ny asa fanadiovana tany amin'ny fonja maro any amin'ny faritra avaratry ny nosy.

Nisy ny laminasam-pirenena neken'ny Fitondrana tamin'ny taona 2007 mba hanavaozana sy hanatsarana ny fiainana any am-ponja, ka nahitam-bokany ihany izany tamin'ny fampihenana ny isan'ny "détention préventive", saingy kely ihany ny fiovana hita teo amin'ny sehatra hafa.

Nisy ny mpitondra fivavahana sy fikambanana tsy miankina sasany izay nilaza fa mateti-pitranga any am-ponja ny fanolanana ary matetika ny mpiambina fonja sy ny voafonja sasany no manao fanolanana mba hanalana baraka ny voafonja sasany. Nisy fikambanana hafa kosa nanamarika fa na dia mahalana aza no mitranga ny fanolanana, dia misy indray voafonja mivaro-tena ao am-ponja mba hividianany sakafio. Azo nampiasaina hanao asa antery ny voafonja.

Indraindray dia tsy nosarahina ny voafonja efa feno taona sy ny tsy mbola ampy taona, ary nisy zazakely tsy mbola mianatra niaraka nipetraka tamin'ny reniny ao am-ponja. Mahalana no nasara-toerana ireo mbola miandry ny fitsarana azy sy ireo efa voaheloka indraindray.

Tamin'ny ankapobeny dia neken'ny Fitondrana ny fijeren'ny CICR sy ny fikambanana tsy miankina sasany akaiky ny fiainana any am-ponja, ary nisy nandritra ny taona ny fitsidihana toy izany. In-droa na in-telo isan-taona no mitsidika ny fonja tsirairay ny CICR, ka misy ny dinidinika ataony amin'ny voafonja, araka ny toromarika mihatra ao anivon'ny CICR.

d. Fisamborana na fihazonana tsy misy porofo

Voalazan'ny Lalàm-panorenana fa manan-jò hotsaraina ny olona voampanga ho nahavita heloka, ary voarara ny fisamborana sy fihazonana tsy misy porofo; na izany aza anefa, nisy fotoana tsy nanajan'ny Fitondrana ireo voalaza ireo teo amin'ny zava-niseho andavanandro, satria misy ny fisamborana navelany hitranga nefo tsy mazava ny antony anenjehana olona iray, ary nisy ny olona voarohirohy nohazonina ela nefo tsy nisy fitsarana.

Anjara asan'ny polisy sy ny mpitandro ny filaminana

Taorian'ny fanavaozana notontosaina tamin'ny volana Oktobra, dia ny Minisitry ny Filaminam-bahoaka no mifehy ny Polisim-pirenena, ny Zandarimariam-pirenena ary ny Tafika Mpiaro ny Morondranomasina, izay kasaina hajoro; ka mandrindra ny fandriam-pahalemana any an-drenivohitra sy any ambanivohitra.

Talohan'izay dia teo ambany fiahian'ny Miniseran'ny Fiarovampirenena ny Zandarmaria.

Olana ho an'ny Polisim-pirenena sy ny Zandarmaria ny tsy fahampian'ny fiofanana sy ny fitaovana, ny hakelin'ny karama raisiny, ary ny firongatry ny kolikoly. Nisy anefa ny birao manokana natao hanolotra raharaha ara-pitsarana izay najoron'ny

Minisiteran'ny Fitsarana tamin'ny taona 2007 ho fanampiana ireo niharan'ny fanitsakitsahana ny zon'olombelona. Hatramin'ny faran'ny taona anefa dia tsy nisy tatitra mikasika ny lahasa notontosain'izy ireo.

Ny Birao Mahaleotena miady amin'ny Kolikoly (BIANCO) dia birao mahaleo tena, ka ny Filoha no manendry ny tale ao aminy ary ny Komity Miaro ny Soatoavina ao amin'ny Fiadidiana ny Repoblika no manara-maso ny lahasa ataony. Nisy ny fanadihadiana nosokafan'ny BIANCO momba ny fanamparam-pahefana voalaza fa nataon'ny mpitandro filaminana ary nisy ny fanofanana nataony ho fanavaozana ny asan'ireo mpitandro filaminana.

Fisamborana sy fihazonana

Na dia voalazan'ny lalàna aza fa ilaina amin'ny fotoana rehetra ny didy fisamborana, ankoatry ny fisamborana taorian'ny fifanenjehana mivantana; dia mbola nisy ihany olona voatazona sy voafonja noho ny fiampangan'olon-tsotra. Manan-jò hanana mpisolo vava sy hahafantatra ny heloka iampangana azy ny voampanga; na izany aza anefa, tsy dia izay hatrany no zava-nisy teo amin'ny tranga andavanandro. Misy ny fahafahana vonjimaika, izay miankina amin'ny hasarotry ny fandikan-dalàna nitranga.

Matetika ny mpitsara no nampiasa ny "Mandat de dépôt" izay ihazonana ny voampanga any am-ponja mandra-pitsara azy. Tamin'ny volana May 2007 dia nisy ny lalàna vaovao nolianan'ny fitondrana, izay mametra ny faharetan'ny "détention préventive" ary mametraka fepetra ho an'ny fampiasana ny "mandat de dépôt", anisan'izany ny fitsipika mametra ny fahelan'ny fitànanana am-ponja mialoha ny fitsarana, arakaraka ny karazan'ny fandikan-dalàna, ka ho an'ny heloka bevava dia valo volana no farafahaean'ny fihazonana mialoha ny fitsarana. Tamin'ny ankapobeny dia azon'ny fianakavian'ny voafonja natao avy hatrany ny namangy azy ireo; nisy anefa ny voafonja, toy ireo nohazonina tany amin'ny toerana mihataka, tsy dia afaka nifanerasera loatra.

Nitatitra ny Ministeran'ny Fitsarana fa manodidina ny 50 isanjaton'ny voafonja rehetra no eo am-piandrasana ny fitsarana azy. Ambaran'ny lalàna fa izay olona voarohirohy amin'ny heloka iray dia tsy maintsy ampangaina na afahana ao anatin'ny 48 ora. Nandritra ny taona anefa dia nisy olona notànan'ny fanjakana nandritra ny fotoana nihoaatra lavitra noho izany vao nampangainy na nafahany. Noho ny tsy fahatomombanan'ny fitehirizana ny antontan-taratasy, ny fahanteran'ny rafi-pitsarana izay mihazona ny olona mandra-piandry ny fotoam-pitsarana azy ka tsy anavahana ny hasarotry ny fandikan-dalàna, ny tsy fahampian'ny isan'ny

mpitsara manoloana ny isan'ny mponina, ny tsy fahampian'ny fitaovana, ary ny haratsin'ny lèlana mankany amin'ny faritra sasany eo amin'ny firenena, dia vao mainka nitombo ny fahelan'ny fotoana iandrasana ny fotoam-pitsarana. Maro ny voafonja no voatana mandritra ny fotoana maharitra noho ny sazy ambony indrindra mifandraika amin'ny fandikan-dalàna nisamborana azy.

Nanomboka niteraka fihenan'ny isan'ny "détention préventive" sy fitomboan'ny "liberté sur parole" ireo fepetra vaovao noraisin'ny Fitondrana mikasika ny sasany amin'ireo olana ireo. Mbola nitohy kosa ny fiofanana momba ny zon'olombelona natolotry ny PNUD sy ny Ecole Nationale de Magistrature ho an'ireo mpitsara, fikambanana tsy miankina, mpanao gazety ary polisy mpanao famotorana.

e. Fandavana ny fitsarana tsy mitanila sy ampahibemaso

Voalazan'ny Lalàm-panorenana sy ny lalàna fa mahaleo tena ny fitsarana; na izany aza anefa, hita fa voabaikon'ny fahefana mpanatanteraka ny sehatra rehetra eo amin'ny fahefana mpitsara, sady nahitana kolikoly indraindray.

Ny fitsarana miaramila dia natokana hitsara ireo miaramila, ary nitovy amin'ny fitsarana sivily ihany ny fizotran'ny fitsarana ao aminy, saingy ahitana miaramila ao anatin'ny "jury". Afaka mangataka ny hanafoanana ny didy nivoaka ny miaramila voampanga. Mpitsara sivily, izay matetika ampian'ny "jury" ahitana manamboninahitra miaramila, no mitarika ny fitsarana miaramila.

Ambaran'ny Lalàm-panorenana fa manan-jò hiaro ny fananany sy ny filaminam-bahoaka ao anatin'ny tanàna kely tsirairay. Nampiharina tany amin'ny tanàna madinika sasany ny fitsarana tsy ofisialy najoron'ny fiaraha-monina, nantsoina hoe « Dina », mba

hitsarana ny ady heloka tsotra eo amin'ny samy tanàna madinika, mikasika ny halatr'omby ohatra.

Fizotry ny fitsarana

Voalazan'ny Lalàm-panorenana sy ny lalàna fa ny voampanga dia manan-jò hiaro tena araka ny fepetra rehetra voafaritry ny lalàna amin'ny dingana rehetra lalovan'ny fitsarana azy, ary atao ampahibemaso ny fitsarana. Ny voampanga ihany koa dia manan-jo hanatrika ny fotoana itsarana azy, hahafantatra ny heloka iampangana azy, hiantso sy hampifanatrika vavolombelona, hanolotra porofo ary hampiakatra fitsarana ambony. Ambaran'ny lalàna fa azon'ny olom-pirenena rehetra tsy an-kanavaka ampiharina izany zò izany.

Voalaza fa ny Fitondrana dia tokony hiantoka mpisolo vava ho an'ny voampanga rehetra tsy manam-bola hanakaramana mpisolo vava manokana; saingy maro ny olom-pirenena tsy mahafantatra izany zony izany eo amin'ny tranga andavanandro. Azon'ny mpisolo vava atao ny mijery ny porofo eo am-pelatànan'ny fitondrana, saingy tsy manana izany zò izany ny voampanga tsy manana mpisolovava. Ambaran'ny lalàna fa heverina ho tsy meloka avokoa aloha ny voampanga rehetra; na izany aza anefa, matetika no tsy voahaja izany foto-kevitra izany. Na dia ambaran'ny lalàna aza fa azo ampiasaina amin'ny ady heloka rehetra ny « jury », dia tsy nampiasaina izany raha tsy tamin'ny fitsarana ady eo amin'ny mpiasa sy mpampiasa.

Gadra politika

Samy manana ny heviny ny Fitondrana, ny mpanohitra ary ny fiaraha-monina sivily momba ny fisian'ny gadra politika eto Madagasikara. Na dia tsy misy isa mazava azo raisina aza, dia maro ny mpanao politika malaza no any am-ponja, nahazo sazy heverina ho lava loatra noho ny heloka izay ahiana ho tsy araka ny lalàna akory. Atoa Pety Rakotonaina ohatra, Ben'ny tanànan'i Fianarantsoa taloha, ary nirotsaka ho Filoha tamin'ny fifidianana tamin'ny taona 2006, dia manefa sazy 14 taona noho ny halatra fiaram-panjakana. Nambaran'ny antoko mpanohitra sy ny mpanao gazety fa izany halavan'ny saziny izany dia noho ny nanambarany am-pahibemaso ny fanohanany ny Jeneraly Fidy Andrianafidisoa, izay migadra ankehitriny noho ny saika nanaovany fanonganam-panjakana tamin'ny taona 2006.

Mbola sarotra ny fanasokajiana ny gadra sasany noho ny vokatry ny kolikoly sy fandrahonana eo amin'ny rafi-pitsarana. Nitovy tamin'ny gadra hafa no fitondrana ireo gadra politika ireo, ary

nahazo alàlana hitsidika azy ireo ny fikambanana iraisampirenena manao asa sisialy sy fanampiana.

Fitsarana sivily sy fikarohana onitra

Hita tamin'ny fanadihadiana nataon'ny BIANCO, ary tsapan'ny mponina andavanandro, fa voatohintohina ny fahaleovan-tena sy tsi-fitanilan'ny Fitsarana, izay misahana ny ady sivily rehetra, anisan'izany ny raharaha mahakasika ny zon'olombelona. Na izany aza anefa dia mazàna ny Fitsarana no tojo olana eo amin'ny fampiharana ny didim-pitsarana eo amin'ny ady sivily.

f. Fidirana tsy ara-dalàna amin'ny fiaianana manokana, fiaianam-pianakaviana, tokatrano, na fifandraisana

Voararan'ny Lalàm-panorenana ny toa izany, ary nanaja izany ny Fitondrana tamin'ny ankapobeny.

Fizarana 2 Fanajana ny fahalalahana sivily, toy ny:

a. Fahalalahana'ny fanehoan-kevitra sy ny asa fanaovan-gazety

Voalazan'ny Lalàm-panorenana fa malalaka ny fanehoan-kevitra sy ny asa fanaovan-gazety. Azon'ny olom-pirenena natao ny nitsikera ny fitondrana teo amin'ny lafiny maro tsy natahotra sazy, saingy nezahin'ny fitondrana nosakanana ny tsikera manana endrika politika. Tsy nisy tatitra momba ny tompon'andraiki-panjakana nisambotra mpanao gazety; saingy nisy fahitalavitra iray nakatona, onjam-peo maromaro naato vonjimaika ary nisy fandaharana natsahatra noho ny filazana fa nitsikera ny fitondrana. Nisy ny mpanao gazety nanao sivana ny tenany mba hihazonany ny loharanom-baovaony.

Niisa 13 ny gazety mpiseho isan'andro tsy miankina nisongadina ary nisy ireo gazety tsy miankina maro hafa nanenika ny firenena na teo amin'ny toerana iray voafaritra, izay nahalana kokoa ny fivoahany. Le Quotidien, ilay gazetin'ny Filoha, no nampivoitra indrindra ny foto-kevitry ny fitondrana. Ny Fitondrana ihany no nanana televiziona sy onjam-peo nahenika ny firenena iray manontolo. Ny MBS, onjam-peo sy fahitalavitry ny Filohampirenena, dia mba nahenika ny firenena koa; tsy nisy onjam-peo na fahitalavitra tsy miankina hafa nahazo izany alàlana izany anefa. Niisa 256 teo ho eo ny onjam-peo, ary niisa 39 kosa ny fahitalavitra.

Ny volana May, dia nambara fa voaroaka hivoaka an'i Madagasikara ny tonia vahiny iray tao amin'ny *L'Express*, anisan'ny gazety misongadina eto Antananarivo. Ny volana Oktobra dia nanambara tamin'ny mpanao gazety ny Praiminisitra fa mety ho voasokajy ho heloka ny asa fanaovan-gazety mifototra amin'ny tsikera. Mamoaka fomba fijery isan-karazany ireo gazety an-tsoratra, saingy mifehy tena tsy hitsikera ny fitondrana kosa ireo mpampahalala vaovao amin'ny haino aman-jery, ary ny mpanao gazety tsy miankina sasany kosa dia nanaraka ny foto-kevitra politikan'ny mpampiasa azy. Nisy ny tompon'andraikitra ao amin'ny fitondrana, orinasa tsy miankina, na antoko politika nanome kolikoly mpanao gazety, izay matetika tsy nandray afa-tsy karama ambany indrindra na latsak'izay, mba hitantarany amin'ny fomba tsy mitsikera ny tranga sasany.

Ny volana Desambra dia nakatona ny ny fahitalavitra "VIVA" rehefa nandefa kabarin'ny filoha teo aloha Didier Ratsiraka, izay nambaran'ny fitondrana fa ahiana "hanakorontana ny filaminam-bahoaka ". Izany fanakatonana izany no nampiasain'i Andry Rajoelina, tompon'ny VIVA sady Ben'ny tanànan' Antananarivo, hakana ny fanohanana avy amin'ny mpanohittra misongadina, ary nomeny fanamby ampahibemaso ny fitondrana noho ny heveriny ho ezaka fandotoana azy ara-politika. Niharatsy ny fivoatr'izany disadisa izany tany amin'ny faran'ny taona.

Fahalalahana'ny fampiasana ny Internet

Tsy noferan'ny Fitondrana ny fijerena ny Internet, ary tsy nisy tatitra nilaza fa narahin'ny Fitondrana maso ny fampiasana ny mailaka na ny sehatra fifanakalozan'ny mpampiasa ny Internet (chatroom). Azon'ny isam-batan'olona sy ny vondrona isan-karazany natao ny naneho hevitra tam-pilaminana tamin'ny alàlan'ny Internet sy ny mailaka. Tany amin'ny faritra andrenivohittra anefa no tena nahafahana nampiasa ny Internet; satria tsy mba misy ny teknolojia manaraka ny toetr'andro sy ireo foto-draftrasa nilaina ho amin'izany tany ambanivohitra.

Fahalalahana akademika sy hetsika ara-kolotsaina

Tsy nahitana sakantsakana avy amin'ny Fitondrana mihitsy ny fahalalahana akademika sy ny hetsika ara-kolotsaina.

- b. Fahalalahana hivory am-pilaminana sy hanangana fikambanana

Fahalalahana hivory

Voalazan'ny Lalàm-panorenana fa malalaka ny fivoriana am-pilaminana; ary najain'ny Fitondrana izany zò izany tamin'ny ankapobeny. Tsy toy ny tamin'ny taona lasa anefa, fa nisy tatitra nilaza fa nosakanan'ny Fitondrana ny fivoriana nokarakarain'ny mpanohitra tany amin'ny faritra sasany.

Ny volana Aogositra hatramin'ny Oktobra, dia nisy vondrona mpanohitra maro tsy nahazo alàlana hanao fivoriam-be tany amin'ny tanàna maro toa an'Antananarivo, Fianarantsoa ary Toamasina. Matetika dia ny polisy no tsy nanome ny alàlana, ho fiarovana ny filaminam-bahoaka, ny fiarovana na noho ny tsy fisian'ny alàlana hanao ny famoriana. Na izany aza dia namory olona ihany ny vondrona maro, izay niteraka fisamborana na fihazonana am-ponja ny mpitarika mpanohitra sasany. Ny volana Septambra dia nahazo sazy mihantona telo volana Atoa Henri Lecacheur, mpanohitra, raha voampanga ho nanao hetsika tsy nahazoana alàlana tao Antananarivo tamin'ny volana Aogositra.

Nandritra ny herinandro maromaro nanomboka tamin'ny volana Aprily, dia nisy ny fihetsiketsehana an-dàlambe tany Toliara, Antsiranana ary Toamasina, izay niainga tamin'ny fitarainan'ny mpianatra noho ny fahatapahan'ny jiro sy ny tontolon'ny fampianarana, ka nitarika fifandonana teo amin'ny mpitandro ny filaminana sy ireo mpanao fihetsiketsehana. Notorahan'ireo mpanao fihetsiketsehana vato ireo polisy, nodorany ny biraom-panjakana iray tany Toliara, notànany ho takalon'aina ny talemparity ny Fiadidiana ny Fonja tao Toliara, ary norobainy ny fivarotana sasany. Nitoraka baomba mandatsa-dranomaso ny polisy mba handravana ireo olona nitangorona; ary nisy olona iray voatifitra teo amin'ny tongony. Nafahana avokoa ireo mpanao fihetsiketsehana voasambotra; nisy ny nahazo famonjana sazy mihantona noho ny nampirisihany olona haneho herisetra sy ny nanakorontanany ny filaminam-bahoaka. Tsy misy tatitra mikasika ny fivoaran-drahahaha hafa momba ity tranga ity.

Fahalalahana hivondrona

Voalazan'ny Lalàm-panorenana fa manan-jò hanangana fikambanana sy antoko politika ny olom-pirenena; ary najain'ny Fitondrana izany zò izany tamin'ny ankapobeny.

c. Fahalalahana ara-pinoana

Voalazan'ny Lalàm-panorenana sy ny lalàna fa malalaka ny finoana, ary tamin'ny ankapobeny dia nohajain'ny Fitondrana io zò io teo amin'ny zava-niseho andavanandro. Na izany aza, nisy silamo sasany nihevitra ny tenany ho voailikiliky ny Fitondrana

ary naneho ny ahiahiny momba ny zon'izy ireo manoloana ny lalàna eo amin'ny firenena. Tsy narisika izy ireo hilaza amin'ny besinimaro fa ny sasany amin'ny lahasa ataony dia "Islamika" noho ny tahony ny fanavakavahana, na tsy nisy tatitra marimpototra aza nilaza fa nanao fanilikilihana ny Fitondrana ankoatry ny fampiandrasana ireo mangataka ho afaka hizaka ny zòm-pirenena Malagasy (jereo fizarana 2.d.).

Taorian'ny fitsapan-kevi-bahoaka momba ny fanitsiana ny Lalàm-panorenana tamin'ny volana Aprily, dia foana ny fanavahana mazava ny fiangonana sy ny Fitondrana, saingy tsy nihena kosa ny fiarovan'ny lalàna ny fahalalahana ara-pinoana. Na izany aza anefa, misy fikambanana tsy miankina tsotra sy fikambanana ara-pinoana sasany milaza fa mahazo tombony ny Fiangonana Protestanta FJKM, izay misy ny Filoha Ravalomanana, ary nanamafy fa toa vao mainka nanamafy orina ny fitsabatsabahana ny fiovana natao teo amin'ny Lalàm-panorenana.

Tamin'ny volana Aogositra, taorian'ny fanakatonana naharitra roa taona, dia navelan'ny Fitondrana hisokatra indray ny Fiangonana Protestanta Vaovao eto Madagasikara, izay niova anarana. Mbola voarara tsy hisokatra kosa ny Eglise Universelle du Royaume de Dieu.

Tamin'ny volana May dia noroahina hody any Frantsa i Mopera Sylvain Urfer, misionera Zézoita, noho ny fahataperan'ny fahazoan-dàlana hijanona eto an-toerana, na dia efa hatramin'ny taona 1974 aza izy no nonina teto Madagasikara, ary nahazo alàlana honina maharitra izy tamin'ny taona 1992. Nisy mpiandraikitra ny zon'olombelona vitsivitsy nilaza fa nisy ifandraisany tamin'ny asa ara-pinoana nataon'i Mopera Urfer ny antony nandroahana azy hody, ary nisy koa ny nilaza fa ny fitsikerany am-pahibemaso ny Fitondrana no tena antony.

Hatramin'ny volana Oktobra dia tsy mbola namoaka didy momba io tranga io ny Fitsarana Tampony, ary mbola any ivelany ny Mopera Urfer.

Fanararaotana sy fanavakavahana ao amin'ny fiaraha-monina

Tsy nisy tatitra momba ny fanararaotana na fanavakavahana teo amin'ny fiaraha-monina noho ny finoana.

Vitsy an'isa ny Jiosy eto Madagasikara; saingy tsy nisy tatitra mahakasika fanoherana jiosy nandritra ny taona.

Raha mila fanazavana an-tsipirihany kokoa dia jereo ny *Tatitra Iraisam-pirenena momba ny Fahalalahana ara-Pinoana ho an'ny taona 2008* ao amin'ny www.state.gov/g/drl/irf/rpt.

- d. Fahalalahana'ny fivezivezena, ireo olona nafindra toerana na nafindra monina, fiarovana ny mpitsoa-ponenana, ireo olona tsy manam-pirenena

Voalaza ao anatin'ny Lalàm-panorenana ireo zò amin'ny fahalalahana'ny fivezivezena, fivezivezena mankany ivelany, fifindra-monina sy fampodiana an-tanindrazana; ka tamin'ny ankapobeny dia nohajain'ny Fitondrana izany teo amin'ny zav-niseho andavanandro. Tsy voararan'ny Lalàm-panorenana manokana ny sesi-tany an-tery; na izany aza anefa, tsy nampiasa izany ny Fitondrana. Ny Filoha teo aloha Ratsiraka sy ny mpikambana hafa tao amin'ny fitondrany dia mbola nanao sesi-tany ny tenany.

Fiarovana ireo mpitsoa-ponenana

Ao amin'ny lalàna dia tsy ahitana andalana mikasika ny zon'ny mpitsoa-ponenana na ny famaritana ny mpitsoa-ponenana; saingy nisy ny rafitra napetraky ny Fitondrana hiahiana ireo mpitsoa-ponenana. Teo amin'ny zav-niseho andavanandro dia noraran'ny Fitondrana ny fampodiana izay olona manahy fanenjehana any amin'ny firenena nihaviany. Nisy ny olona nosokajian'ny Fitondrana ho mpitsoa-ponenana na tsy "mpialokaloka" ary niara-niasa tamin'ny Kaomiseran'ny Firenena Mikambana ho an'ny tsy manan-kialofana sy ireo fikambana hafa miahny ny maha-olona ny Fitondrana ho fanampiana ireo tsy manan-kialofana vitsy tao amin'ny firenena.

Ireo tsy manana firenena

Noho ireo lalàna sy rafitra manjavozavo momba ny fizakàna ny zom-pirenena dia maro an'isa ireo olona tsy manana firenena teo anivon'ny silamo, na dia efa nonina teo nandritra ny taranaka maro nifandimby aza. Tsy nisy tarehimarika tena azo antoka, saingy nanambara ny mpitarika silamo fa mety hahatratra 5 isanjaton'ireo silamo miisa roa tapitriza no voakasik'izany.

Mifindra amin'ny rà ny fizakana ny zom-pirenena; fa tsy ampy ny fahaterahana eto Madagasikara. Tsy maintsy anaovana fanambarana alohan'ny vanim-potoana voafaritra izay ankizy nateraky ny reny Malagasy sy ray tsy Malagasy, raha tsy izay dia mety tsy hahazo hizaka ny zom-pirenena malagasy intsony. Misy ohatra mpikambana ao amin'ny fiaraha-monin'ny karana avy any Inde sy Pakistan, izay tsy nisoratra anarana hangataka hizaka ny zom-pirenena malagasy na indiana taorian'ny nahazoan'i Inde fahaleovan-tena

tamin'ny taona 1947, ka dia tsy nahazo nizaka ny zom-pirenena malagasy na indiana intsony. Nanambara ireo mpikambana ao amin'ny fivondronan'ny fiaraha-monina silamo fa raha vao toy ny an'ny silamo fotsiny ny anaranao dia hihantona maharitra ny taratasy fangatahanao hizaka ny zom-pirenena malagasy. Izay tsy manana ny zom-pirenena malagasy anefa dia tsy manan-jo hifidy ary tsy manana pasipaoro hivoahana ny firenena.

Fizarana 3 Fanajana ny zò politika: ny zon'ny olom-pirenena hanova ny Fitondrana

Ambaran'ny Lalàm-panorenana fa ny olom-pirenena dia manan-jò hanova ny Fitondrana ao anatin'ny filaminana; ary nampiharin'ny olom-pirenena izany zò izany nandritra ny fifidianana filoham-pirenena, solombavam-bahoaka ary ben'ny tanàna.

Fifidianana sy fandraisana anjara eo amin'ny sehatra politika

Nisy ny fifidianana Loholona 33 tamin'ny fifidianana tsy mivantana ny volana aprily, ka ny antoko TIM izay mitondra no nahazo ny toerana 22 nanaovana fifidianana, ary ny Filoha no nanendry ireo 11 ambiny. Nisy ny fitarainana momba ny tsy fanarahan-dalàna teo amin'ny fampielezan-kevitra sy ny latsabato, saingy tsy nisy fepetra noraisin'ny fitsarana nifanaraka tamin'izany.

Toy izay koa, teo ny fifidianana ben'ny tanàna natao ny 12 Desambra, izay nambara fa nalalaka ary nilamina tamin'ny ankapobeny, saingy nambaran'ireo mpanara-maso hatrany ny fisian'ireo tsy fanarahan-dalàna madinika hanomezana vahana ny kandidàn'ny fitondrana sasany. Maro ny voka-pifidianana Ben'ny Tanàna natsimbadiky ny Conseil d'Etat, noho ny nambarany fa fahadisoan'ny fanisam-bato sy ny fihetsika tsy manara-dalàna nataon'ny mpilatsaka hofidiana TIM sasany. Hatramin'ny volana Aogositra dia very toeran'ny Ben'ny Tanàna 16 teny amin'ny fitsarana ny antoko TIM, ary nahazo toerana 6 vaovao kosa. Tsy nitsabatsabaka ny TIM raha mpilatsaka hofidiana tsy miankina no nandresy tao Antananarivo. Noho ny adilahy tsy tapaka teo amin'ny Ben'ny Tanàna sy ny fitondrana hatramin'ny taon-dasa dia nisy tompon'andraiki-panjakana sasany nitsabatsabaka tamin'ny fahaleovan-tena ara-bolan'ny Ben'ny Tanàna sy ny fahefany ara-panjakana tao an-drenivohitra. Tafakatra avo izany disadisa izany raha nakatona ny VIVA, fahitalavity ny Ben'ny Tanàna, ary mbola nitohy hatrany amin'ny faran'ny taona io disadisa io.

Ny volana Septambra 2007 dia nisy ny fifidianana solombavam-bahoaka notontosaina tao anatin'ny filaminana tamin'ny ankapobeny, saingy somary ambany ilay tahan'ny fandraisana anjara 46 isan-jato. Ny vokatra dia toerana 22 tao amin'ny Antenimieram-pirenena ihany no tsy azon'ny TIM tamin'ireo 127 niadiana. Maro ireo mpanara-maso eto an-toerana sy avy any ivelany no nanambara fa nalalaka sy ara-drariny ilay fifidianana tamin'ny ankapobeny, na dia teo aza ireo tsy fanarahana-dalàna sasantsasany izay tsy nisy fiantraikany nisongadina teo amin'ny vokatra ankapobeny. Na izany aza dia nisy ny tatitry ny mpanao gazety nilaza fitarainana tsy mbola voaporofa hoe nisy mpitonundra fanjakana nitsabatsabaka sy nandrahona tany amin'ny tanàna sasany, indrindra ny lehiben'ny faritra izay nampanatena valisoa na nandrahona tamin'ny fandroahana raha tsy ny solotenan'ny TIM no lany tao amin'ny faritra iadidiany. Nomarihan'ireo mpanara-maso ny fifidianana ihany koa ny tsy fahatomombanana ara-poto-drafitrasa tetsy sy teroa, toy ny tokony hisian'ny vaomiera mahaleotena hisahana ny fifidianana, ny tokony hanavaozana ny lalàna mifehy ny fifidianana mba hampidirana sazy mifanentana amin'ny hala-bato sy hamerana ny famatsiam-bola mandritra ny fampielezan-kevitra, ary ny tsy fisian'ny bileta tokana izay mety hampaharesy dieny aty am-boalohany izay mpilatsaka hofidiana tsy nahavita nanonta printy ny vatom-pifidianany, na tsy voazaran'ny fitondrana ara-potoana ny vatony.

Mbola nampiakatra fitsarana ambony avy any ivelany ihany Atoa Pierrot Rajaonarivelo, Praiminisitra Lefitra teo aloha; ary tany amin'ny fiafaran'ny taona dia mbola tsy nivaly ilay fampiakarana fitsarana ambony nataony tamin'ny volana may 2007.

Nahitana vehivavy efatra tao amin'ny Governemanta, 10 tamin'ireo mpikambana niisa 127 tao amin'ny Antenimieram-pirenena ary dimy tamin'ireo mpikambana niisa 33 tao amin'ny Antenimieran-doholona. Vehivavy ihany koa ny telo tamin'ireo Filohan'ny Faritra niisa 22 nitendrena.

Nahitana mpikambana silamo 11 sy Sinoa-Malagasy fito tao amin'ny Antenimieram-pirenena ary nisy silamo valo tao amin'ny Antenimieran-doholona. Nisy ihany koa ny Sinoa-Malagasy sy silamo nitàna andraikitra sivily. Tsy mba nahitana solotena tao amin'ny Fitondrana kosa ireo karana avy any Inde sy Pakistan.

Kolikoly sy mangarahara ao amin'ny Fitondrana

Ambara ao amin'ny lalàna ny sazy ho an'ny kolikoly eo anivon'ny tompon'andraikitra; saingy, tsy nampiharin'ny ny Fitondrana tamin'ny fomba mahomby izany lalàna izany. Hita tao amin'ny

Indicateurs sur la Gouvernance dans le Monde navoakan'ny Banky Iraisam-pirenena fa nitarika olana ny kolikoly sy ny tsy fanasaziana ny meloka tamin'izany. Nambaran'ny fikambanana tsy miankina sy ny mpanao gazety fa ny olo-meloka aty amin'ny zan-tohatra ambanimbany no tena iantefan'ireo ezaka hiadiana amin'ny kolikoly, fa tsy dia nahitam-bokany izany teo amin'ireo endrika kolikoly nahenika ny firenena.

Nandritra ny taona dia namorona birao miady amin'ny famotsiana vola ny fitondrana, dia ny SAMIFIN, ankoatry ny sampanasa misahana manokana ny fahadiovam-pitondran-tena any anivon'ny ministera tsirairay. Niara-nanao sonia ny BIANCO sy ny Ministeran'ny Fitsarana ny volana Jona mba hampitombo ny fiaraha-miasa eo amin'ny fanangonam-baovao sy fifampitana ireo raharaha mandalo fitsarana.

Nisy ny vata ho an'ny soso-kevitra teo ambany fifehezan'ny BIANCO handraisana ny fitarainana avy amin'ny vahoaka tany amin'ireo distrika niisa 111 manerana ny firenena, ka nahatratra 9.690 ny isan'ny fitarainana voaray nandritra ny taona. Hita fa mendrika hanaovana fitoriana ny 1.167 tamin'ireo, ka ny volana Desambra dia nahatratra 1.095 ny isan'ny fanadihadiana misokatra teo amin'ny BIANCO.

Raharaha 103 tamin'ireo no nampitaina nankany amin'ny fitsarana, olona 60 no voasambotra ka ny 10 tamin'ireo no voatana eny amponja mandra-piandry ny fitsarana azy ary ny 50 kosa dia nafahana vonjimaika. Nisy koa ny tompon'andraikitra avy amin'ny BIANCO nanao ezaka maro hampahfantarana ny besinimaro. Anisan'izany ny fanentanana ireo fikambanana avy amin'ny fiaraha-monim-pirenena sy ny sehatra tsy miankina, ny fametrahana fitsipi-pitondran-tena ho an'ny tompon'andraikitra eo amin'ny Fitondrana eo amin'ny sehatra maro, ary ny fampidirana ny taranja "Fahadiovan-tsaina sy fiainana ao anivon'ny fiaraha-monina" ao amin'ny fandaharam-panofanana ao amin'ny Sekolin'ny Zandarimariam-Pirenena. Anisan'ny lahsa fisorohana ny kolikoly notontosain'ny BIANCO ny fanaraha-maso nataon'ny Fitondrana teo amin'ny sehatry ny harena an-kibon'ny tany; ny fandinihana lalina ny fangatahana alàlana hitrandraka harena an-kibon'ny tany, ny fanomezana ny alàlana, sy ny lamina hiatrehana ny fandikan-dalàna any anivon'ny ministera isan-tsokajiny; ary ny fandravonana ireo tatitra avy amin'ny mpanaramaso ny fadin-tseranana tamin'ny volana Martsa.

Anisan'ny lahsa notontosaina ohatra ny fanofanana ho an'ny mpitsara momba ny fomba fiasa, izay notontosain'ny "Conseil pour la Sauvegarde de l'Intégrité", ilay birao mpamolavola ny

politika harahin'ny BIANCO. Teo koa ny fampijoroana ireo vondrona mpiahy ny fomba fiasa tany anivon'ny andrim-panjakana maro; ny fivoriana nokarakarina ho fametrahana amin'ny toerany ny fandikan-dalàna ara-toe-karena sy ara-bola tao anatin'ny Chaîne Pénale; ny fanofanana ny mpampiofana momba ny fitondratenà manoloana ny asa ho an'ny polisy sy zandary; ary ny atrikasa momba ny fifehezana ny varotr'omby.

Ny volana Oktobra 2007 dia nisy ny didy navoakan'ny fitsarana nanameloka an'Atoa Roland Ratsiraka, Ben'ny Tanànan'i Toamasina taloha, higadra 18 volana "sazy mihantona" noho ny nanasoniavany fifampiraharahana tamin'ny orinasany mpanagona fako. Ny volana Aogositra 2007 dia nisy olona enina nosamborina satria nanodikodina vola mitentina 10,8 lavitrisa ariary tao amin'ny Banky Foibe tao Manakara; nambara fa nitsoaka any ivelany ny talen'ilay banky sy ny tompon'andraikitra roa tao aminy mba tsy ho voasambotra.

Voafehin'ny lalàna momba ny fanambaram-pananana avokoa ny manam-pahefana manomboka eo amin'ny toeran'ny Tale Jeneraly. Ny 33 isan-jaton'ireo voakasika ihany anefa no nanao izany fanambaram-pananana izany nandritra ny taona.

Tsy misy lalàna mifehy ny fahafahan'ny besinimaro mamantatra vaovao momba ny Fitondrana. Teo anefa ireo fitaovam-panabeazana momba ny ady amin'ny kolikoly, toy ny antontan'isa navaozina isan-telo volana, izay azon'ny olom-pirenena sy ny teratany vahiny nojerena, indrindra ny mpanao gazety vahiny; ireo raharaha mbola anaovana fanadihadiana kosa dia mbola mijanona ho tsiambaratelo.

Fizarana 4 Fihetsiky ny Fitondrana manoloana ny fanadihadiana ataon'ny fikambanana iraisam-pirenena sy tsy miankina amin'ny fanjakana, momba ny fanitsahana ny zon'olombelona voalaza fa niseho

Maro ireo fikambanana avy eto an-toerana sy iraisam-pirenena misahana ny zon'olombelona no afaka niasa tamin-kalalahana, nanao fanadihadiana sy nampahafantatra ny zavatra hitany mahakasika ny zon'olombelona. Naneho fahavononana hiara-miasa sy hihaino azy ireo ny tompon'andraikitra tao amin'ny Fitondrana. Ny Lalàm-panorenana dia mitaky ny Fitondrana hanangana fikambanana tsy manao politika hampandroso sy hiaro ny zon'olombelona. Noho ny tsy fisian'ny birao manokana misahana ny andraikitra momba ny zon'olombelona any ambonin'ny rafipitsarana, dia nozaraina tamin'ny fikambanana samihafa izany

andraikitra izany, izay misahana ampahany miavaka toy ny fampiasana zaza tsy ampy taona sy ny herisetra ao an-tokatrano.

Fizarana 5 Fanavakavahana, herisetra eo amin'ny fiaraha-monina, ary fanondranana olona an-tsokosoko

Voararan'ny Lalàm-panorenana ny endrika fanavakavahana rehetra; na izany aza anefa, tsy nisy andrim-panjakana voatendry manokana hampihatra ny lalàna mikasika izany.

Ny Vehivavy

Voararan'ny lalàna ny fanolanana, saingy tsy voaresaka manokana ny fanolanana ataon'ny vady. Ny sazy mifandraika amin'ny fanolanana dia telo taona an-tranomaizina hatramin'ny fitanana am-ponja mandra-pahafaty, miankina amin'ny taonan'ilay voaolana, ny fifandraisan'ilay mpanolana sy ilay voaolana, ary ny famaritana raha nifanerasera tamin'ny ankizy ilay mpanolana teo amin'ny asany andavanandro. Asa an-terivozona kosa no sazy miandry ho an'ny fanolanana zaza tsy ampy taona sy vehivavy bevohoka. Mety hiampy roa na dimy taona an-tranomaizina ny sazy raha misy finiavana handratra, ary nampiharin'ny Fitondrana avokoa ireo sazy ireo tamin'ny ankapobeny. Nanambara ny Sampan-drahahaha misahana ny Zaza tsy ampy taona fa manerana ny firenena dia mahatratra 10 hatramin'ny 12 isan'andro ny fitarainana voaray momba ny fanolanana. Teto Antananarivo ohatra dia nahatratra 217 ny fitarainana momba ny fanolanana nandritra ny taona, ka ny 130 tamin'ireo no nanaovana fanadihadiana.

Voararan'ny lalàna ny herisetra ao an-tokatrano, saingy mbola olana hatrany izany. Nambaran'ny Institut National pour la Santé Publique fa tombanana ho ny 55 isan-jaton'ny vehivavy no niharan'ny herisetra ao an-tokatrano. Araka ny tomban'ny Tahirin'ny Firenena Mikambana ho an'ny Mponina (FNUAP) tamin'ny volana Jona 2006 dia vehivavy iray ao anatin'ny telo no iharan'ny herisetra eo amin'ny fiainany. Misy ny fanadihadiana momba ny herisetra ao an-tokatrano notontosain'ny Ministeran'ny Fahasalamana ka niarahany niasa tamin'ny fikambanana tsy miankina roa tamin'ny taona 2007. Hita tao anatin'izany fa ny 45 isan-jaton'ireo vehivavy niisa 400 nanaovana fanadihadiana tao Antananarivo no niharan'ny herisetra ara-tsaina, ary ny 35 isan-jaton'izy ireo no efa niharan'ny herisetra ara-batana. Niditra an-tsehatra hatrany ny polisy sy ny tompon'andraikitra ara-pitsarana rehefa nahazo tatitra momba ny herisetra ara-batana. Notohizan'ny Ministeran'ny Fahasalamana ny fiaraha-miasa tamin'ny fikambanana tsy miankina tao Antananarivo sy Fianarantsoa mba hanolorana torohevitra mikasika ny lalàna ho

an'ireo niharan'ny herisetra. Tsy nisy ny antontan'isa momba ny isan'ny fitoriana olona voarohirohy ho nanao herisetra tao antokatrano, ny isan'ny voampanga ary ny isan'ny voaheloka.

Tsy heloka ny fivarotan-tena, saingy voasokajy ho heloka kosa ny lahasa mifanindran-dàlana aminy, toy ny fampirisihina sy fampiantranoana mpivaro-tena ary ny fampirisihina zaza tsy ampy taona ho amin'ny fahalotoam-pitondran-tena. Nitombo ny olana nateraky ny fizahan-tany mamoafady, noho ny fandrosoan'ny tontolon'ny fizahan-tany. Notohizan'ny Fitondrana ny ezaka fampahafantarana manerana ny firenena ka nisy ny sary lehibe fampahafantarana napetraka eran'ny seranam-piaramanidina sy hotely, teo koa ny fampitandremana mameno pejy iray manontolo ao amin'ilay boky kely atolotry ny sampan-draharahan'ny fadintseranana ho an'ireo vahiny tonga avy any ivelany. Tamin'ny volana Desambra 2007 dia navoakan'ny Fitondrana ny lalàna iray mamaritra ny fanerena zaza tsy ampy taona hanao firaissana aranofo, ny fizahan-tany mamoafady miaraka amin'ny zaza tsy ampy taona, ny sary sy horonan-tsary mamoafady ahitana zaza tsy ampy taona ary ny fanondranana olona an-tsokosoko ary mamaritra ny sazy ho an'izay mahavita ireo heloka ireo, indrindra raha zaza tsy ampy taona no niharany. Nanambara ny fikambanana tsy miankina sasany fa matetika no nampiasana teny anivon'ny fitsarana izany lalàna izany, saingy tsy mbola nitarika ho amin'ny fanenjehana olona araka ny lalàna hatreto.

Voararan'ny lalàna ny "harcèlement sexuel", saingy mateti-pitranga izy io, indrindra any amin'ireo orinasa afakaba. Araka ny tombatomban'ny FNUAP dia ny 50 isan-jaton'ny vehivavy miasa any amin'ny orinasa afakaba no efa niharany "harcèlement sexuel". Nampiharin'ny Fitondrana ny lalàna rehefa tonga teny anivon'ny fitsarana ny rahahaha momba ny "harcèlement sexuel"; saingy tsy nisy ny tranga toy izany tonga teny amin'ny fitsarana nandritra ny taona.

Amin'ny ankapobeny dia mitovy ny zo ananan'ny lehilahy sy ny vehivavy manoloana ny lalàna. Araka ny lalàna dia mitovy zò ny mpivady amin'ny fifidianana ny toerana honenany; ary tamin'ny ankapobeny dia nahazo ny antsasaky ny fanànan'ny mpivady ny vehivavy raha nisy fisaraham-panambadiana. Izay vehivavy maty vady ka manan-janaka dia mandova ny antsasaky ny fananana niraisan'ny mpivady. Tsy voatery ho voahaja foana anefa ireo voalazan'ny lalàna ireo teo amin'ny zava-niseho andavanandro. Indraindray dia nampiasaina ny fomban-drazana antsoina hoe "Kitay telo an-dalàna", izay ahazoan'ny vehivavy ny ampahatelon'ny fanànanana niraisan'ny mpivady raha misy fisarahana. Na dia nanao sonia ny Fifanarahana Iraisam-pirenena

momba ny Fiarovana ny Vehivavy aza ny firenena, dia tsy nisy biraom-panjakana niahy manokana ny zon'ny vehivavy.

Amin'ny ankapobeny dia tsy nahitana fanavakavahana ny vehivavy loatra teo anivon'ny fiaraha-monina an-tanàn-dehibe, izay nahitana vehivavy nanana na nitarika orinasa tsy miankina na an'ny fanjakana. Nisy anefa ny rafitra ara-kolotsaina any ambanivo hitra, izay mirona kokoa amin'ny nentim-paharazana ka nanome vahana ny andraikitry ny lahy sy vavy, satria mivelona amin'ny fiompiana sy fambolena ho an'ny isan-tokatrano ny ankamaroan'ny tambanivo hitra. Nanambara ny Ministeran'ny Asa fatamin'ny taona 2003 (antontan'isa farany indrindra eo am-pelatànana) dia vehivavy no tompon'ny 30 isan-jaton'ny orinasa mijoro ara-panjakana sy ny 53 isan-jaton'ireo orinasa tsy mijoro ara-panjakana. Na dia zara raha misy fanavakavahana aza ny fampidirana mpiasa sy fampindramam-bola, dia matetika ny vehivavy no tsy mahazo karama mitovy amin'ny azon'ny lehilahy ho an'ny asa mitovy. Tsy azon'ny vehivavy atao ihany koa ny mitana toerana izay mety hanohintohina ny fahasalamany, ny fiarovana ny ainy ary ny fisainany. Ambaran'ny fehezan-dalàna mifehy ny asa sy ny fiahiana ara-tsosialy fa tafiditra amin'izany ny asa alina any amin'ny orinasa mpamokatra entana, sy ny toerana sasany eo amin'ny sehatry ny fitrandrahana harena an-kibon'ny tany, famadihana akoram-by ary ny orinasa simika.

Maro an'isa ireo fikambanana tsy miankina amin'ny fanjakana nifantoka tamin'ny fanabeazana ho olom-pirenena vanona ho an'ny vehivavy sy ny tovovavy, nanazava ny fiarovana omen'ny lalàna ho azy ireo manokana. Na izany aza anefa, noho ny tsy fahaizana mamaky teny sy manoratra, ny kolotsaina sasany, sy ny tsy fahafantarana tsara ny zony, dia vitsy ireo vehivavy manao fitarainana ofisialy na mangataka onitra rehefa voahitsakitsaka ny zony.

Ny ankizy

Ny Ministeran'ny Fahasalamana sy ny Ministeran'ny Fanabeazam-pirenena no tompon'antoka voalohany amin'ny fiahiana ny fiaianan'ny ankizy; saingy manana andraikitra ao anatin'izany koa ny Ministeran'ny Fitsarana, ny Ministeran'ny Asa, ny Ministeran'ny Tanora sy ny Fanatanjahan-tena ary ny Sekreteram-panjakana miahys ny Filaminam-bahoaka. Noho ny nampitomboana ny teti-bola ho an'ny fanabeazana dia nihatsara kely ny raharaha natolotra ho an'ireo vondrona sasany, saingy noho ny tsy fahampian'ny famatsiana ara-bola sy ny tsy fahalavorarian'ny raharaha dia tsy nisy antontan'isa azo antoka voaangona.

Tsy mbola misy tetikady mahenika ny firenena iray manontolo mikasika ny kopia, nefo tsy azo raisina hianatra na hahazo fikarakarana ara-pahasalamana avy amin'ny fanjakana izay zaza tsy manana kopia. Hita nandritra ny fanadihadiana nataon'ny INSTAT tamin'ny taona 2003-04 fa ny 25 isan-jaton'ny ankizy latsaky ny dimy taona eo amin'ny firenena no tsy mbola manana kopia.

Voalazan'ny Lalàm-panorenana fa tsy andoavam-bola ny fampianarana ho an'ny ankizy Malagasy rehetra, ary tsy maintsy mianatra any amin'ny ambaratonga voalohany ny ankizy hatramin'ny faha-14 taonany. Araka ny antontanisan'ny fitondrana, dia ny 85 isan-jaton'ny zaza feno taona afaka hianatra any amin'ny ambaratonga voalohany no voasoratra anarana any. Namoaka tatitra anefa ny Bureau International du Travail tamin'ny taona 2008, nilaza fa vitsy lavitra noho io isa io ny ankizy hita any an-tsekoly. Tamin'ny ankapobeny dia tonga hatrany amin'ny sekoly ambaratonga faharoa ny ankizy any ambanivohitra, fa ny ankizy aty an-drenivohitra kosa mazàna tonga hatrany amin'ny bakalorea izay ilaina hidirana any amin'ny Oniversite.

Mbola olana ny fampijaliana zaza tsy ampy taona. Tamin'ny volana Desambra 2007 dia navoakan'ny Fitondrana ny laminasam-pirenena ho an'ny taona 2008-12 momba ny herisetra amin'ny ankizy, anisan'izany ny fampiasana zaza tsy ampy taona, ny fanerena hanao firaisana ara-nofo sy ny fanondranana olona an-tsokosoko. Nandritra ny taona ny Ministeran'ny Fahasalamana, izay niara-niasa tamin'ny UNICEF, dia namorona tambajotra maherin'ny 14 ary ahitana sehatra maro nanerana ny Nosy mba hiarovana ny ankizy amin'ny fampijaliana sy ny fanararaotana. Araka ny voalazan'ny lalàna vao nivoaka momba ny ankizy, dia niara-niasa tamin'ny UNICEF ny ministera maro mba hamorona boky fanofanana momba ny zon'ny ankizy sy fampahafantarana ny tompon'andraikitra momba ny tambajotra fiarovana ny ankizy. Tamin'ny volana Jona no vitan'ny fitondrana ilay lamina maharitra herin-taona nanofanana sy nanampiana ny mpitandro filaminana eo amin'ny fiarovana ny ankizy.

Nanambara ny antontanisan'ny Fitondrana fa ny 33 isan-jaton'ny tovovavy eo anelanelan'ny 15 sy 19 taona dia efa manam-bady. Tany ambanivohitra no tena nahitana zaza tsy ampy taona manambady, satria fomban-drazana ivelan'ny rafitra manaraka ny lalàna no ivondronan'ny olon-droa. Ny volana Aprily 2007 dia voafaritra ho 18 taona no taona eken'ny lalàna ho an'izay mikasa hanambady nefo tsy mila alàlana avy amin'ny ray aman-dreny, ho an'ny tovolahy sy ny tovovavy.

Nisy ny ankizy niroso an-tsitrapo, tsy noteren'ny olon-kafa, tamin'ny fivarotan-tena ho fivelomana. Ny fivarotan-tena ataon'ny zaza tsy ampy taona no anisan'ny endrika matetika indrindra itrangan'ny fampiasana zaza tsy ampy taona. Nisy ny fanadihadiana notontosain'ny UNICEF tamin'ny taona 2007 tany Toamasina sy Nosy Be, ka hita tao anatin'izany fa teo anelanelan'ny 30 sy 50 isan-jaton'ny vehivavy mpivaro-tena dia latsaky ny 18 taona.

Na dia voararan'ny lalàna aza ny fandaozana zaza tsy ampy taona, dia niha-nateti-pitranga io olana io noho ny hamafin'ny fahantrana sy ny tsy fahampian'ny fidiram-bolan'ny isantokatrano. Nisy toerana vitsivitsy nahafahana nandray ireo zaza mpirenireny, ary tamin'ny ankapobeny dia niezaka hatrany ny biraom-panjakana hametraka ny zaza nilaozan'ny ray aman-dreniny any amin'ny fianakaviana aloha; ka rehefa tena tsy azo anoharana vao napetraka any amin'ny toerana fitaizana zaza kamboty izy ireny. Nisy ny finoana nentim-paharazana any amin'ny faritra atsimo atsinanana mandrara ny fitaizana zaza kambana, ka nisy ny ray aman-dreny manary ny zanany kambana, na farafaharatsiny ny iray amin'izy ireo, ka avelany ho faty irery any amin'ny toerana nanariany azy. Nanao fanadihadiana momba ny toe-javatra mahazo ny kambana any amin'ny faritr'i Mananjary ny Fitondrana, ary ireo fikambanana tsy miankina koa dia nanao ezaka fanentanana maro ho fampahafantarana miksaika ity toe-javatra, saingy tany amin'ny fiafaran'ny taona dia tsy mbola nisy fiovana ny lalàna na ny didy hitsivolana fampiharana.

Fanondranana olona an-tsokosoko

Nanomboka ny volana Desambra 2007 dia voararan'ny lalàna manokana ny fanondranana olona an-tsokosoko, saingy nisy ihany ny tatitra nilaza fa nisy olona voaondrana an-tsokosoko tao amin'ny firenena. Ny ankamaroan'ny tranga dia nahitana ankizy sy tovovavy, indrindra avy any ambanivohitra, izay naondrana an-tsokosoko ka noterena hivaro-tena sy hanao asa an-tery toy ny mpiasa an-trano, mpitrandraka harena an-kibon'ny tany sy mpivarotra eny an-dàlam-be. Nahitana olana momba ny fizahan-tany mamoafady na tany amin'ireo tanàna amoron-tsiraka na teo Antananarivo renivohitra, ka ankizy maro no noterena hivaro-tena. Mahalana no nisy fanondranana olona an-tsokosoko nankany ivelany, ka nisy siosio nilaza fa nisy vehivavy sy tovovavy vitsivitsy naondrana an-tsokosoko ka noterena hivaro-tena any amin'ireo nosy manodidina toa an'i Maurice sy La Réunion.

Ny tena mpanatanteraka ny fanondranana olona an-tsokosoko dia miainga avy amin'ny fikambanana olon-dratsy sy "namana" na

mpamily fiarakaretsaka, hatramin'ny Havana alavitra. Matetika ireo mpanondrana olona an-tsokosoko no manambaka vehivavy, tovovavy sy tovolahy any ambanivohitra ka ampanantenainy asa any an-drenivohitra.

Azo atao ny manenjika ny mpanondrana olona an-tsokosoko araka ny lalàna mandrara ny fampirisihana zaza tsy ampy taona hivaro-tena, ny firaisansa ara-nofo amin'ny zaza tsy ampy taona, ny fampirisihana ny fivarotan-tena ary ny fanambahana eo amin'ny fampiasana olona. Tamin'ny volana Aogositra 2007 dia nisy lalàna vaovao navoaka ka nandrara ny endrika herisetra rehetra mihatra amin'ny ankizy, anisan'izany ny fanerena hivaro-tena sy ny fanasaziana ireo olon-dehibe manery zaza tsy ampy taona hivaro-tena. Tamin'ny volana Desambra 2007 dia nisy lalàna navoakan'ny Fitondrana ka mamaritra ny fanondranana olona an-tsokosoko sy ny heloka hafa koa, ary milaza ny sazy miandry izay mahavita ireo heloka ireo, indrindra rehefa ankizy no iharan'izany heloka izany. Ny Ministeran'ny Fitsarana no tompon'antoka amin'ny fampiharana izany lalàna izany, saingy misy fikambanana tsy miankina nitatitra fa tsy nahomby ny fampiharana izany lalàna izany.

Nandritra ny taona dia tsy nisy tatintra momba ny fisamborana olona noho ny fanondranana olona an-tsokosoko. Na izany aza anefa dia nanaosarotra ny fanenjehana sy ny fitehirizana ny antontan-taratasy ny tsy fision'ny antontan-taratasy faobe momba ny raharaha ara-pitsarana sy ny lalàna mamaritra mazava ny lahasa midika fanondranana olona an-tsokosoko na ny sazy mifandraika tamin'izany talohan'ny volana Desambra 2007. Nisy ny antontan-taratasy faobe noforonina ny volana septambra ary natao teo ambany fiahian'ny Sekreteram-panjakana momba ny Fiarovana anatiny; efa miasa izany ankehitriny, saingy tsy misy ny fototra ahafahana mampiasa azy eny amin'ny fitsarana, ary mazàna dia ny raharaha notsaraina tao Antananarivo ihany no nampiasana azy.

Niara-niisa tamin'ireo firenena manodidina sy ny Interpol ny polisy tamin'ny fanadihadiana sy fanenjehana ireo voampanga ho nanondrana olona an-tsokosoko. Tsy nalefan'ny Fitondrana tany amin'ny firenen-kafa izay voampanga ho nanondrana olona an-tsokosoko, ary tsy nekeny ny famerenana teratany Malagasy voampanga tany ivelany hiverina eto. Mety ho noho ny kolikoly, faneriteren'ny mpiray tanàna na tahotra ny hanimba fifandraisana iraisam-pirenena, dia matetika ny polisy sy ny mpitsara isantanàna any amin'ireo toerana falehan'ny mpizaha tany no tsy narisika hanenjika ireo vahiny tratra niray tamin'ny zaza tsy ampy taona.

Notohizan'ny Fitondrana ny fiatrehana ny olan'ny fampiasana zaza tsy ampy taona sy ny fanondranana olona an-tsokosoko, tamin'ny alàlan'ny hetsika fanabeazana mavitrika sy fampirisihina ny olona hanao kopia ho an'ny zanany. Ireo zaza niasa ka noraisina tany amin'ireo toerana telo mpandray zaza nirenireny dia nomena fanofanana arakasa na naverina any an-tsekoly. Niara-niasa tamin'ny UNICEF ny Ministeran'ny Fahasalamana mba hametrahana tambajotra vaovao ahitana sehatra maro ary natao hiarovana ny ankizy. Hahasahana ny firenena iray manontolo io tambajotra io ary hisahana ireo raharaha tsirairay mahakasika ny fanerena ankizy hiasa, anisan'izany ny fanondranana olona an-tsokosoko.

Ny olona manana hasembanana

Voararan'ny lalàna ny fanavakavahana ny olona manana hasembanana ara-batana sy ara-tsaina, ary voafaritry ny lalàna tsara ny zò anànan'ny olona manana hasembanana ary voalazan'ny lalàna ny tokony hananganana filankevi-pirenena sy isam-paritra hiaro ny zon'ny olona manana hasembanana. Na izany aza anefa dia mahalana no nampiharina izany lalàna izany, ary mbola anarany fotsiny ilay lalàna fampandrosoana ny fanampiana ny fidiran'ny olona manana hasembanana amin'ny trano iray. Araka ny fanadihadiana nataon'ny Handicap International tamin'ny 2005 dia hita fa mahalana ny olona manana hasembanana no afaka mandray fitsaboana na mahazo fiofanana arakasa, ary matetika izy ireo no iharan'ny herisetra ara-batana, indrindra ny vehivavy sy ny tovovavy.

Ny Ministeran'ny Fahasalamana no tompon'antoka amin'ny fiarovana ny zon'ny olona manana hasembanana. Tamin'ny volana Septambra 2007 ny Filoha Ravalomanana no nanao sonia ny Fifanarahana Iraisam-pirenena momba ny Zon'ny Olona manana hasembanana, saingy tsy mbola nisy lalàna navoaka ho fampiharana izany hatramin'ny faran'ny taona.

Nisy ny tetikasa isan-tanàna izay somary nahitam-pahombiazana. Teo ny tsena tao Mahajanga izay namboatra fidirana manokana ho an'ny olona manana hasembanana, ny tetikasa momba ny karatra ho an'ny tombontsoa ara-pahasalamana sy ara-pitaterana tao Fianarantsoa, sy ny fahombiazana tamin'ny fampidirana ireo manana hasembanana tany amin'ny sekolim-panjakana izay tsy nahafahany niditra taloha, tany amin'ny faritra sasany. Nisy ihany anefa ny tatitra nilaza fa tsy mandray mpianatra manana hasembanana ireo sekoly tena misongadina, noho ny tsy fision'ny fitaovana voatokana ho an'ireto farany.

Ireo vitsy an'isa ara-pihaviana/ara-pirazanana/ara-poko

Tsy nisy azo nantsoina hoe maro an'isa ny iray tamin'ireo foko 18 Malagasy. Nahitana teratany indo-pakistanaise, kaomoriana, sy sinoa vitsy an'isa ihany koa ny firenena. Samy manan-danja eo amin'ny fandraisana mpiasa avokoa ny foko nihaviana, ny firazanana, sy ny firaisan-kina isam-paritra. Noho ny tantara naharitra teo amin'ny fanafihana ara-tafika sy fanjakazakana ara-politika, dia tafakatra ho ambonin'ireo foko tany amin'ny morontsiraka (taranaka Afrikana) ny fari-piainan'ny foko tao afovoan-tany izay taranaky ny Aziatika, indrindra ny Merina. Noho io tsy fitoviana io dia nisy tsy tapaka ny fihenjanana mangina teo amin'ny mponina avy any afovoan-tany sy ny avy any amorontsiraka.

Fanararaotana sy fanavakavahana hafa

Tsy voararan'ny lalàna manokana ny fanilikilihana ny "homosexuels" na ireo lahy miaraka amin'ny lahy na vavy miaraka amin'ny vavy, saingy tamin'ny ankapobeny dia nailikiliky ny fiaraha-monina izy ireny.

Na dia somary ambany aza, manodidina ny iray isan-jato, ny tahan'ny olona mitondra ny tsimok'aretina VIH/SIDA manerana ny firenena, dia nitarika fanavakavahana sy fanilikilihana indraindray ny fitondrana io tsimok'aretina io. Tamin'ny volana Jolay 2007 dia navoakan'ny Fitondrana ny lalàna vaovao miaro ny zon'ny olona mitondra ny tsimok'aretina VIH/SIDA hahazo fitsaboana maimaim-poana sy manaraka kalitao, sady milaza ny sazy ho an'izay manavakavaka na manao an-jorom-bala izay voan'ireo aretina ireo. Ny Ministeran'ny Fahasalamana sy ny Ministeran'ny Fitsarana ary ny Komity Nasionaly Miady amin'ny SIDA eto Madagasikara no nampihatra io lalàna io.

Fizarana 6 Zon'ny mpiasa

a. Ny zò hanangana fikambanana

Ambaran'ny lalàna fa azon'ny mpiasam-panjakana sy ny tsy miankina ny atao ny manangana na mirotsaka ho mpikambana ao amin'ny sendika izay tiandy ka tsy mila alàlana mialoha, ary izay tokoa ny zava-nisy andavanandro. Etsy an-daniny dia tsy mba afaka manangana sendika ireo mpiasa ao amin'ny raharaha iankinan'ny ain'ny firenena, toy ny polisy sy ny miaramila ary ny mpamonjy hain-trano. Araka ny antontan'isan'ny Ministeran'ny Asa dia ny 14 isan-jaton'ny mpiasa any amin'ireo orinasa afaka haba, sy latsaky ny 10 isan-jaton'ny mpiasa hafa rehetra no

mpikambana amina sendika. Eo anelanelan'ny 70 sy 80 isanjaton'ny mpiasa dia ao anatin'ny sehatry ny fiompiana sy fambolena. Na dia maro an'isa aza ny sendikan'ny mpiasampanjakana, dia vitsy amin'ireto farany no mpikambana amin'izy ireny.

Ambaran'ny lalàna fa manan-jo hitokona ny mpiasa, anisan'izany ny mpiasan'ny orinasa afaka haba, ary nampiasain'ny mpiasa izany zony izany. Tsy maintsy taperina anefa ny lèlana hafa rehetra alohan'ny hitokonana, anisan'izany ny fampihavanana, fanelanelanana ary fiantsoana mpitsara ady. Manana ny fehezan-dalàna mifehy ny asa ho azy manokana ny mpiasam-panjakana sy ny mpiasa an-dranomasina. Manan-jo hitokona koa ny mpiasa amin'ny raharaha iankinan'ny aim-pirenena, toy ny mpitsara, saingy voafetra izany zo izany.

b. Ny zò hivondrona sy hanao fifampiraharahana

Voalazan'ny lalàna fa ny sendika dia manan-jo hanatanteraka ny asany tsy an-kaneritery, ary najain'ny Fitondrana izany zò izany tamin'ny ankapobeny. Voalazan'ny lalàna ihany koa fa ny mpiasa dia manan-jo hivondrona ka hanao fifampiraharahana; saingy tsy mba anisan'izany ny mpiasam-panjakana.

Voararan'ny lalàna ny fanavakavahan'ny mpampiassa ireo mpitarika sendika, ireo mpikambana ao amin'ny sendika, sy ny sendika. Na izany aza anefa, nambaran'ny Ministeran'ny Asa fa ny tahotra ny sazy no manakana ny mpiasa sasany tsy hirotsaka amin'ny sendika. Raha sanatria misy hetsika anenjehana ny sendika, dia azon'ny sendika na ny mpikambana ao aminy atao ny mitory ny mpampiassa eny amin'ny fitsarana.

Taorian'ny nandaniana ny lalàna momba ny orinasa afaka haba tamin'ny volana Janoary, dia manana lalàna somary miavaka noho ny fehezan-dalàna mifehy ny asa ireo orinasa afaka haba. Anisan'ny mampiavaka azy ireo ny faharetan'ny fifanarahana araka asa, ny tsy fahazoana mampiassa vehivavy amin'ny alina ary ny tontalin'ny ora azo iasana ambonin'ny ora ara-dalàna.

c. Fandrarana ny asa an-tery

Voararan'ny Fehezan-dalàna mifehy ny asa ny asa an-tery, anisan'izany ny fampiasana zaza tsy ampy taona; na izany aza anefa, nisy ny fotoana tsy nanajan'ny Fitondrana izany fandrarana izany, indrindra mikasika ny asa any anivon'ny fonja. Na dia tsy azo atao intsony aza ny manery ny voafonja sy ireo miandry ny fitsarana azy hanao asa ho an'ny tompon'andraiki-

panjakana manokana, raha tsy hoe eken'ilay voafonja ny fepetra fampiasana azy sy ny tambin-karama araka ny voafaritry ny fehezan-dalàna mifehy ny asa, dia azo atao ihany ny mampiasa azy ireny hanao asa ho an'ny fanjakana. Manan-jò handray karama izy ireo amin'izany, afa-tsy ireo voaheloka hanao asa an-tery.

Nisy ny fanerena zaza tsy ampy taona hiasa.

- d. Fandrarana ny fampiasana zaza tsy ampy taona sy ny taona farafahakeliny handraisana mpiasa

Nisy lalàna niaro ny ankizy tsy hiharan'ny fanerena hiasa sy mandrara ny asa an-tery, saingy mazàna ny Fitondrana no tojo fahasahiranana amin'ny fampiharana ireny lalàna ireny noho ny tsy fahatomombanan'ny fitaovana sy ny tsy fahampian'ny mpiasa eo aminy. Mbola olana fahita ny fampiasana zaza tsy ampy taona.

Araka ny fitsipika mifehy ny fanabeazana, dia voafaritra ho 15 taona ny taona farafahakeliny ho an'ny mpiasa. Ambaran'ny lalàna fa ho an'ny ankizy dia tsy mihotra ny valo ora isan'andro na 40 ora isan-kerinandro ny fotoana iasana, ary tsy mahazo manao asa ambonin'izay izy. Voararan'ny lalàna ny fampiasana ankizy latsaky ny 18 taona amin'ny alina na amin'ny toerana mety hanohintohinaavy hatrany ny fahasalamany, ny fiarovana azy na ny fisainany. Tsy maintsy asian'ny mpampiasa 12 ora hialantsasatra eo anelanelan'ny fifandimbiasan'ny mpiasa miasa. Tafiditra ao anatin'ny fandraràna hitandroana ny fahasalamana sy ny fiarovana ny aina ny fahazoana alàlana avy amin'ny ray amandreny sy ny fizaham-pahasalamana ataon'ny mpitsabo alohan'ny handraisana mpiasa.

Hita nandritra ny Fanadihadiana momba ny Tokatrano tamin'ny taona 2007 fa eo amin'ny 28 isan-jaton'ny ankizy eo anelanelan'ny 5 sy 17 taona (mitontaly 1,8 tapitriza) dia miasa toy ny mpiasa raikitra na mpiasa an-tselika, ka ankizy manodidina ny 438.000 no manao asa mety hitera-doza ho an'ny tenany. Ny ankizy any ambanivohitra dia matetika miasa any amin'ny sahan'ny fianakaviana na miandry ny biby fiompy, fa ireo ankizy any an-drenivohitra kosa dia nanao asa toy ny mpiasa antrano, mpitaona entana amin'ny sarety, mpanao varo-madinika, mpivaro-tena, mpamaky vatoekely, mpiasa any amin'ny trano fisotroana na mpangataka. Nisy ankizy niasa tany amin'ny toerana fitrandrahana sira, fanjonoana, fihazana an-dranomasina ary ny famokarana makamba. Araka ny tombatomban'ny Ministeran'ny Asa dia ankizy maherin'ny 19.000 no miasa mitrandraka vatosoa any Ilakaka any amin'ny faritra atsimo, indrindra any amin'ireo sehatra tsy misoratra ara-dalàna, ka manampy ny fianakaviany

mitrandraka vatosoa na manao asa an-trano na koa mivaro-tena. Nisy ny ankizy naondrana an-tsokosoko tato anatin'ny firenena mba hanao asa an-tery sy noterena hivaro-tena.

Ny Ministeran'ny Asa no tompon'andraikitra amin'ny fampiharana ireo lalàna mifehy ny fampiasana zaza tsy ampy taona sy ireo politika mifehy ny sehatra tsy misoratra ara-panjakana. Nisy arak'izany ny fisafona toeram-piasana notontosainy nandritra ny taona ho setrin'ny fitarainana maro, na dia tsy nifandraika tamin'ny fampiasana zaza tsy ampy taona avokoa aza izy ireny. Tsy nisy afa-tsy 68 ny mpanara-maso hisahana izany andraikitra izany tao amin'ny Ministera, ka nanjary nananosarotra ny nanara-maso sy nampihatra tamim-pahombiazana ireo lalàna momba ny fampaisana zaza tsy ampy taona. Mbola olana hatrany ny fampiharana ireny lalàna ireny tany anivon'ny sehatra tsy misoratra ara-panjakana, izay mivelatra kokoa.

Ny fampihenana ny fampiasana zaza tsy ampy taona dia iray tamin'ireo tanjona tena nifotoran'ny Fitondrana ao anatin'ilay lamina mavesa-danja mahasahana dimy taona antsoina hoe Madagasikara Am-Perinasa, izay natao hitari-dàlana ny fampandrosoana ny firenena. Ny volana Jolay 2007 dia navoakan'ny Fitondrana ny didy hitsivolana mamaritra ny fomba fampiasana zaza tsy ampy taona, mamaritra ireo endrika ratsy indrindra isehoan'ny fampiasana zaza tsy ampy taona, mamaritra ny sazy ho an'izay mampiisa zaza tsy ampy taona ary mametraka ny fenitra ara-panjakana ho an'ny fampiharana ilay lalàna. Misy fikambanana tsy miankina nitatitra fa vokatr'izay dia nitombo ny fahafantaran'ny besinimaro io olana io; saingy tsy nifanentana tamin'izany ny isan'ireo nenjehina noho ny fandikana ny lalàna mifehy ny asa.

Notohizan'ny Ministeran'ny Asa ny fampiharana ilay laminasam-pirenena maharitra 15 taona hiadiana amin'ireo endrika ratsy indrindra isehoan'ny fampiasana zaza tsy ampy taona, anisan'izany ny fivarotan-tena. Ankoatry ny Komitim-Parittra ho an'ny Ady amin'ny Fampiasana Zaza tsy ampy taona (CRLTE) any amin'ny faritra avaratry ny nosy, dia nisy CRLTE roa amboniny najoro tany amin'ny faritra atsimo andrefana sy tany amin'ny morontsiraka atsinanana.

Ny volana May 2007, tao anatin'ny ezaka "karatra mena" hanairana ny sain'ny olona eo amin'ny ady amin'ny fampiasana zaza tsy ampy taona, dia niara-niasa tamin'ny Federasiona Malagasin'ny Baolina Kitra ny Fitondrana tamin'ny fanatontosana hetsika nanerana ny firenena; nitohy nandritra ny taona izany ezaka izany noho ny fanohanana tsy tapaka avy tamin'ny FMF sy ny ILO-IPEC.

Nanohy nandray ireo niharan'ny fanondranana olona an-tsokosoko sy ny asa an-tery ireo Centre d'Accueil najoron'ny Fitondrana tao Antananarivo, Toamasina ary Toliara.

e. Fepetra azo ekena any amin'ny toeram-piasana

Ny karama farany ambany isam-bolana dia nitentina Ariary 70.025 (42\$ eo ho eo) ho an'ny mpiasa ivelan'ny fiompiana sy fambolena ary Ariary 71.000 (43\$) ho an'ireo miasa eo amin'ny sehatry ny fiompiana sy fambolena. Tsy ampy io karama io hiveloman'ny mpiasa sy ny fianakaviany araka ny tokony ho izy, indrindra any an-tanàn-dehibe. Na dia fantatry ny ankamaroan'ny mpiasa aza ny karama farany ambany tokony horaisiny, dia mazàna no tsy arak'io fetra io ny vola noraisin'ny mpiasa. Manjary manaiky karama ambany ny mpiasa noho ny hamaroan'ny tsy an'asa sy ny hamafin'ny fahantrana.

Ho an'ny orinasa tsy misahana fiompiana sy fambolena ary mivarodraharaha dia 40 ora isan-kerinandro ny ora fiasana, ary 42,5 ora izany ho an'ny sehatry ny fiompiana sy fambolena.

Voafetran'ny lalàna ho 20 ora isan-kerinandro ihany ny ora azon'ny mpiasa iasana ambonin'ny ora ara-dalàna; na izany aza anefa, nisy tatitra nilaza fa matetika ny mpiasa sasany no nasaina niasa mandra-pahatratra ny tanjona nasaina notratrariny. Indraindray aza dia sady tsy voatana an-tsoratra no tsy nandraisam-bola ireny ora nihoatra ireny.

Ny Fitondrana no mamaritra ny fitsipika sy ny fenitra momba ny fiarovana ny ain'ny mpiasa sy ny fahalavorarian'ny toeram-piasana. Ny CNAPS dia nanao fanadihadiana azy namoaka tatitra momba ny fahalavorarian'ny toeram-piasana, ny aretina mety hitranga sy ratra mety hahazo ny mpiasa any amin'ny toeram-piasana. Nahatratra 68 ny isan'ireo Mpanara-mnaso avy amin'ny Ministeran'ny Asa, saingy ireo zaza tsy ampy taona sy olon-dehibe miasa ao an-drenivohitra ihany no nahavitan'izy ireo fanaraha-maso tamin'ny fomba mahomby. Ny mpiasa dia manan-jo mazava handà tsy hiasa any amin'ny toerana mampidi-doza iray ka tsy hatahotra ny ho voaroaka. Matetika anefa no tsy voahaja izany zò izany tamin'ny tranga andavanandro.

